

O jednom povolání

Jan Novotný, Přírodovědecká fakulta MU, Brno

Profesor

Proč mám rád své povolání? Otázka příliš osobní; dejme napřed slovo mrtvému. Matematick *Lerch* o svých šedesátých narozeninách také si předložil tuto otázku a shrnul své názory asi v tento smysl:

„Jsem se svým životem spokojen, neboť matematika podávala mi nejčistší požítky duševní. A kdybych měl znova prožívatí svůj život a znova stál před volbou povolání, nechtěl bych býti zase ničím jiným, než matematikem.“

Bohužel ani obecná relativita nepřipouští návrat k času jednou minulému a nebude tedy nikdo z nás znovu postaven před takovouto volbu. Ale kdyby přece..., tož bych si zase zvolil fyziku. V ranném mládí mne původně lákala matematika (*Gaussova* „královna věd“), ale při vši její architektonické kráse, přes její úžasnou hloubku přesného myšlení a přes její vrcholky v oboru obecnosti přece jen zdála se mi suchou, šedou, příliš vzdálenou přírody a života. Tehdy mne *Kolářek* ve svých znamenitých přednáškách zasvěcoval do vědy, o níž jsem na střední škole neměl ani tušení, do teoretické fyziky, již by vlastně lépe příslušel starý *Newtonův* název, přírodní filosofie, kdyby tento název nebyl znevažěn. A v té vědě jsem našel, po čem jsem neujasněně toužil, snahu po pochopení přírody z jednotného stanoviska, spojenou s myšlenkovou přísností matematiky a na každém kroku kontrolovanou přímým pozorováním přírody. Dobře chápu povzdech chemika *Nernsta* v dobách světové války, že mu byla tehdy teoretická fyzika zátiším, v němž našel zapomenutí denních strastí a povznesení do jiného království, jež není z tohoto světa.

Ale vlastně jsem odbočil od otázky; jsem totiž ztroskotaná existence, neboť jsem se nestal teoretickým fyzikem, nanejvýš milovníkem této vědy. Jsem pouze učitelem obou sousedních oborů, matematiky a pokusné fyziky. I tak jsem zcela spokojen, neboť v učitelství patříuji nejvznešenější povolání vůbec, protože zpracovává nejvzácnější materiál, lidskou duši. Učím rád, mám rád duševní vzruch v přednáškové síni, kdy pozoruji, jak na mé myšlenkové pochody rezonuje duše posluchačů. To každý učitel dobře zná. Jsou to zvláštní, nepopsatelné ohníčky, jež planou v očích posluchačů a jimiž se projevuje zájem posluchačů na výkladu a očekávání dalšího myšlenkového postupu. A zase tyto ohníčky zpětně působí na přednášče, jsou mu zárukou, že zrno padá na úrodnou půdu, a vzpruhou, aby nejlepší ze sebe vydal. Který učitel při výkladu nehledí do očí posluchačů, připravuje se o nejkrásnější odměnu svého povolání; ostatně soudím, že pak není dobrým učitelem. Tak jsem uvedl, rád učím, mám rád toto přelévání myšlenkového fluida s učitele na posluchače a zase zpět, ale všeho s mírou. Nebyl bych zcela upřímným, kdybych nevedl ještě jednu neocenitelnou výhodu: prázdniny, zlaté prázdniny, vždy pravidelně se vracející s astronomickou přesností.

Jen zkoušení by nemělo být ...

(*O lidských povoláních*, svazek II, oddíl „Ti, kteří nás učí“. Aventinum, Praha 1931, str. 71.)

* novotny@physics.muni.cz

Upřímné vyznání našeho neznámého kolegy z doby, od níž nás dělí tři čtvrté století, nepotřebuje komentář. Rád bych však dodal několik slov o knize, z níž je převzato a kterou objevil v antikvariátu můj přítel. Jmenuje se *O lidských povoláních* a vyšla jako druhý a třetí svazek *Knihovny životní moudrosti*, kterou redigoval Karel Čapek a vydalo Aventinum v Praze roku 1931. Obsahem knihy je pět set padesát odpovědí na anketu Lidových novin z roku 1924, v níž byli lidé nejrozličnějších povolání vyzváni, aby napsali o své práci.

Z celkového počtu více než dvou tisíc dopisů je vybral známý český novinář František Gel. Vytvořil tak z dodaného materiálu podivuhodné panorama lidských životů, osudů a názorů, jak se odrážejí ve vztahu člověka ke svému povolání. Soubor je tříděn podle druhů činnosti, uspořádatel nezapomněl ani na „*ženy a maminky*“. Každá kategorie však podává pestré spektrum stylů vyjadřování a životních postojů. Jak píše Gel v předmluvě: „*mezi soustružníky kovů jsou básníci a mezi umývači mrtvol filosofové*“. Za další poznatek označuje, že „*naš bližní za přepážkou, za kovářinou, za pultem nebo ve strojárně má svůj svět, své ideály, dokonce i nadprůměrné, a přemýšlí o své práci*“. Je vskutku příznačné, jak téměř všichni respondenti mluví o hodnotě své práce pro společnost a pro své bližní více než o prospěchu, který z ní mají, a bez zábrán se vyznávají z radosti, kterou jim práce přináší. Stížnosti na ni skoro nenajdeme, možná jedinou výjimkou je úspěšný vědec, který se cítí být podveden životem, protože si přál vyniknout ve sféře umění. Jak by asi obdobná anketa vyzněla dnes?

Mezinárodní rok fyziky 2005

Ludmila Eckertová, *Jednota českých matematiků a fyziků, Praha*

Evropská fyzikální společnost navrhla UNESCO, aby se rok 2005 stal mezinárodním rokem fyziky (vzhledem k zásadním objevům, které jsou spjaty s rokem 1905). Měl by podtrhnout význam fyziky pro vývoj lidské kultury a civilizace a přiblížit ji co nejširším vrstvám obyvatel.

Jednota českých matematiků a fyziků se hodlá k oslavám připojit řadou akcí: Chce tomuto výročí věnovat Konferenci českých a slovenských fyziků, pořádat různé semináře a setkání, snaží se o vydání speciálních známek, navazuje styky s českým rozhlasem a televizí, aby do svého programu zařazovaly v tomto roce více pořadů s fyzikální tematikou, plánuje spolupráci s Národním technickým muzeem při pořádání výstavy, počítá s vydáním několika publikací atd. Bylo by záhodno, aby se i pobočky JČMF a jednotlivé školy připojily k těmto snahám a projevíly iniciativu při hledání nových možností, jak fyziku propagovat.

Na mezinárodním festivalu TECHFILM 2002 byla v oboru výukových filmů udělena hlavní cena videokazetě „*Všudypřítomná gravitace*“, která vyšla jako 8. díl série „*Cesty k vědění*“, vydané Fyzikální vědeckou sekcí Jednoty českých matematiků a fyziků. Realizace kazety byla podpořena grantem MŠMT v rámci projektu LP01.

Kazetu včetně doprovodné brožury se snímky řady zajímavých vesmírných objektů je možno objednat v sekretariátě Fyzikálního ústavu AV (Sekretariát Fyzikálního ústavu AV, Cukrovarnická 10, Praha 6, 162 00, Dr. Nadrchal) Stojí 350 Kč (+ poštovné a balné).